

PRIPROVE NA GOSTÜVAJE V BÜKOVCIH

Slovenski jezik in književnost
(raziskovalna naloga)

Avtorici: Nuša Markež
Karin Zavrnik

Mentorica: mag. Renata Debeljak, prof. slovenščine

Ptuj, 2013

ZAHVALA

Najprej se zahvaljujema mentorici, gdč. mag. Renati Debeljak za nasvete, lektoriranje in veliko spodbudo ter oporo pri najinem raziskovanju. Hvaležni sva ji za čas, ki nama ga je namenila.

Raziskovalna naloga pa ne bi nastala brez Kulturnega društva Bukovci, ki so nam ponudili posnetek z bukovškim govorom.

V veliko pomoč nama je bil tudi g. mag. Vojko Jurgec, ki je pregledal angleški prevod ter g. Peter Majcen, ki nama je pomagal razložiti nekatere besede.

Prav tako nama je pri izgovoru določenih neznanih besed bukovškega govora ter pri oblikovanju raziskovalne naloge pomagal učitelj Peter Majcen.

Zahvaljujema se tudi vsem učencem, ki so si vzeli čas in rešili najine delovne liste, saj brez njih ne bi mogli izpeljati raziskovalne naloge oz. narediti analize, ki je bila najin cilj.

KAZALO

1 UVOD	6
2 TEORETIČNI DEL.....	7
2.1 Dialekt ali narečje	7
2.2 Dialektologija slovenskega jezika	7
2.2.1 Vzroki za narečno členjenost slovenskega jezika	7
2.3 Narečne skupine.....	8
2.3.1 Panonska narečna skupina	9
2.3.2 Prleško narečje	9
3 EMPIRIČNI DEL.....	10
3.1 Predmet preučevanja in cilj raziskovalne naloge	10
3.2 Hipoteza.....	10
3.3 Raziskovalna vprašanja.....	10
3.4 Metodologija dela	10
3.5 Zbiranje podatkov	11
3.6 Bukovški govor.....	11
3.6.1 Nekateri posebnosti bukovškega govora	12
4 POSTOPEK PREVERJANJA PREPOZNAVNOSTI BUKOVŠKEGA GOVORA.....	13
4.1 Analiza preveritve.....	14
5 SINTEZA IN SKLEP	16
6 LITERATURA.....	17
7. PRILOGE	18
7.1 Priprove na gostüvaje v Bukovcih (delovni list)	18

KAZALO SLIK

Slika 1: Karta slovenskih narečij.	8
Slika 2: Vas Bukovci pri Markovcih na zemljevidu Slovenije.	11
Slika 3: V grafu je ponazorjena prepoznavnost besed v številu učencev.	15
Slika 4: V grafu je ponazorjena prepoznavnost besed v odstotkih učencev.	15

KAZALO TABEL

Tabela 1: 9 najmanj prepoznavnih besed bukovškega govora.....	14
---	----

POVZETEK

V raziskovalni nalogi sva v teoretičnem delu želeli predstaviti bukovški govor, ki se govori v vasi Bukovci, ki spada v občino Markovci. Najprej sva predstavili narečno členjenost slovenskega jezika, naravne in umetne dejavnike oz. vzroke za narečno členjenost slovenskega jezika, podrobneje predstavili panonsko narečno skupino, v katero spada bukovški govor.

V raziskovalnem delu naloge sva na podlagi besedila *Priprove na gostüvaje v Bükovcih* predstavili nekatere posebnosti bukovškega govora v primerjavi s slovenskim knjižnim jezikom. Ugotovili sva, da se bukovški govor od slovenskega knjižnega jezika loči po sestavi samoglasnikov, saj vsebuje samoglasnik ü. Prav tako nastaja veliko sprememb pri sklanjanju, kjer se pri določenih besedah končnice spreminjajo. V govoru pa najdemo tudi arhaične (starinske) besede, nemčizme ter hrvatizme.

Nato sva to besedilo razdelili učencem, katerega so potem poskušali prevesti v slovenski knjižni jezik. Z analizo prevodov sva želeli ugotoviti, katere besede so učencem delale največ težav ter kaj splošno jim je bilo v samem besedilu najmanj razumljivo.

Ugotovili sva, da večina učencev ne razume bukovškega govora. Le tu in tam je bila kakšna beseda, ki so jo učenci razumeli, saj so jo povezali z ostalim besedilom.

Ključne besede: dialektologija, narečje, krajevni govor.

ABSTRACT

In our research paper, we present Bukovci dialect spoken in the village of Bukovci, which belongs to Markovci Municipality. Firstly, we present dialectal fragmentation of the Slovenian language and natural and artificial factors or causes for it. We then present the Pannonian dialect group, which also includes Bukovci dialect, in detail.

In the part of our research paper, which is based on the text *Priprove na gostüvaje v Bükovcih*, we present some specifics of Bukovci speech in comparison to the Slovenian literary language. We have come to the conclusion that the Bukovci dialect differs from the Slovenian literary language in vowels, especially in the use of the "ü" sound, one cannot find in the Slovenian literary language. There are also many differences in grammatical cases where certain inflections differ. Furthermore, the Bukovci dialect includes several archaisms, as well as German and Croatian loan words.

We provided some of our students with the aforementioned text written in Bukovci dialect and asked them to "translate" it into the Slovenian literary language. We wanted to find out which words caused most problems to the students.

Our research has shown that most students do not understand the Bukovci dialect. There were also a few words that the students did understand, however, they mostly found the meaning of those words from the context.

Keywords: dialectology, dialect, subdialect, local speech.

1 UVOD

Pri pouku slovenščine zraven redne snovi vedno nekaj novega in predvsem zanimivega izveva, zato sva želeli narediti raziskovalno nalogo iz področja slovenščine, ki bo prav tako zanimiva in kjer si bova pridobili nova znanja. Po pogovoru z mentorico sva izbrali temo o narečju, saj je območje, kjer živiva, narečno zelo pestro, saj se ni potrebno peljati daleč iz mesta, ko že zaslišiš drugačno obliko govora. Po premisleku sva se odločili, da bova raziskali bukovški govor, ki se govori v vasi Bukovci pri Markovcih, in njegovo prepoznavnost oz. neprepoznavnost med učenci v mestni šoli. Za to raziskovalno temo sva se odločili tudi zato, ker premalo poznamo slovenska narečja.

V teoretičnem delu bova predstavili slovenski jezik z dialektološkega vidika, in sicer njegovo členjenost na narečne skupine, le-te razvejali na narečja, podnarečja ter govore, predstavile naravne in umetne dejavnike, ki so vplivali na bogato narečno členjenost slovenskega jezika in dosedanje raziskovanje slovenskih narečjih. Nato se bova osredotočili na panonsko narečno skupino, kamor spada bukovški govor, geografsko bova prikazali, kjer se bukovški govor govori.

V raziskovalnem delu naloge bova najprej prikazali nekatere posebnosti bukovškega govora, in sicer na samoglasniškem, soglasniškem področju ter v besedju. Nato bova učence od 6.–9. razreda seznanili z narečjem oz. vaškim govorom vasi Bukovci, tako da bodo pri pouku slovenščine prevedli narečno besedilo ***Priprove na gostúvaje v Búkovcih*** v slovenski knjižni jezik, besed, ki jih pa ne bodo razumeli, jih bodo obkrožili.

Za analizo sva si postavili izhodiščno hipotezo, s katero predpostavljava, da je bukovški govor zaradi svojih specifik in nepoznanosti nerazumljiv med učenci v mestni šoli. To bova ugotavljali na podlagi analiz teh prevodov, in sicer kako je učencem na mestni šoli razumljiv (nerazumljiv) bukovški govor ter pri katerih besedah so imeli učenci največje težave. Predvidevava namreč, da bodo imeli nekateri učenci velike težave pri prevajanju arhaičnih ter nemških »popačenih« besed v slovenski knjižni jezik, še posebej pa tisti učenci, ki prihajajo iz tujih jezikovnih območij (Albanija, Kitajska, Makedonija).

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Dialekt ali narečje

V SSKJ-ju je narečje (dialekt) definirano kot od knjižnega jezika različni jezikovni sistem, v katerem se govori na delu narodnega ozemlja (SSKJ 2008: 1325). To ozemlje je bilo prvotno kmečko okolje. Za tako narečje je značilno, da ima relativno enake bistvene skupne značilnosti na vseh jezikovnih ravneh. Vsako narečje določa t.i. splošni slušni vtis (različne razvojne stopnje in izgovorne nianse posameznih glasov, naglas ter ritem).

Če pride do zgotovitve izoglos znotraj nekega narečja, lahko le-to delimo na podnarečja, vendar te izoglos ni toliko, da bi že lahko govorili o novem narečju. Najpogosteje gre za posebnosti na področju naglaševanja.

S preučevanjem narečij se ukvarja dialektologija.

2.2 Dialektologija slovenskega jezika

Dialektologija je veda, ki pomaga rekonstruirati slovenski jezik od praslovanščine do danes. Prav tako opozarja na razlike med knjižnim jezikom in narečjem.

Slovenski jezik je po številu ljudi, ki ga govorijo, med najmanjšimi slovanskimi jeziki, saj ga za medsebojno sporazumevanje uporablja le okrog 2 milijona Slovencev. Tudi površina, na katerem se jezik govori, je majhna in je hkrati na meji dveh svetov: romanskega in germanskega. Vendar je v narečnem pogledu zaradi zgodovinskega razvoja najbolj razčlenjen med vsemi slovanskimi jeziki.

Prvi, ki se je že zavedal, da slovensko ne govorimo povsod enako, je bil Primož Trubar. Znanstveno preučevanje slovenskih narečij pa se začne pred približno 160-timi leti, ko je Rus Izmail Ivanovič Sreznjevski v St. Peterburgu leta 1841 napisal 30 strani dolgo razpravo: *O narečjah slavljskih*. Od takrat se začnejo narečja znanstveno preučevati. Pred 1. svetovno vojno je slov. dialektologijo na graški univerzi preučeval Karel Štrekelj. Leta 1919 postane samostojen predmet na Ljubljanski univerzi, predava ga Fran Ramovš, za njim Rudolf Kolarič, Tine Logar, Zinka Zorko (univerza v MB) ter Vera Smole (Logar, 1993).

2.2.1 Vzroki za narečno členjenost slovenskega jezika

Vzrokov za narečno členjenost slovenskega jezika je veliko: visoke gore, močvirja, gozdovi, kolonizacije, sosedstvo slovenskega jezika z neslovanskimi jeziki, turški vpadi, reke, Iliri in Kelti ter cerkveno-upravna delitev slovenske zemlje.

Eden glavnih vzrokov, ki so narečno členitev slovenskega jezika pospeševali in po svoje oblikovali manjše narečne enote, narečja in govore, so zemljepisne razmere, za katere so značilna mnoga visoka gorovja, prometne poti in smeri, utrjene že v predslovenski dobi, zgodnja upravno-politična razdelitev slovenske zemlje in njen zgodovinski razvoj, cerkvena uprava organizacija prafara in kasnejših fara. Visoke gore so verjetno postale prvi in najvažnejši pospeševalec narečne cepitve alpske slovenščine. Ovirale so intenzivno občevarje med vsemi alpskimi Slovani in ga po svoje usmerjale. To funkcijo so v tej dobi prevzele predvsem zato, ker se je nanje hkrati verjetno naslonila tudi politično-upravna delitev

alpskoslovanskega ozemlja. Gorovje in hribovje je tudi kasneje imelo odločilno vlogo pri nadaljnjem narečnem drobljenju slovenskega jezika, vendar največkrat zato, ker se je nanj oprla še politično-upravna in cerkvena-upravna delitev slovenskega ozemlja (Logar, 1993).

2.3 Narečne skupine

Slovenski jezik se deli 40 narečij in izrazitejših govorov, ki so porazdeljeni na sedem narečnih skupin, od katerih vsaka obsega po več narečij; v širšo enoto jih družijo podoben slušni vtis, ki se pa med seboj lahko tudi precej ločijo. Te skupne so:

- **koroška** = mežiško narečje, obirsko narečje (Avstrija), podjunsko narečje (Avstrija), rožansko narečje, severnopohorsko-remšniško narečje, ziljsko narečje (Avstrija, Italija);
- **primorska** = briško narečje, buzetsko ali gornje-mirnovsko narečje (Hrvaška), čiško narečje, istrsko narečje, kraško narečje, nadiško narečje, notranjsko narečje, obsoško narečje, rezijanščina, tersko narečje;
- **rovtarska** = cerkljansko narečje, črnovrško narečje, horjulsko narečje, poljansko narečje, škofjeloško narečje, tolminsko narečje;
- **gorenjska** = gorenjsko narečje, selško narečje;
- **dolenjska** = belokranjsko narečje, dolenjsko narečje, južnobelokranjsko narečje, goransko gorsko kotarsko narečje (Hrvaška), kastelsko narečje, kočevsko narečje;
- **štajerska** = južnopohorsko narečje, kozjansko-bizeljsko narečje, posavsko narečje, srednjesavinjsko narečje, srednještajersko narečje, zgornjesavinjsko narečje;
- **panonska** = haloško narečje, prekmursko, prleško narečje, slovensko-goriško narečje (Logar 1996).

Slika 1: Karta slovenskih narečij.

(Vir: http://bos.zrcsazu.si/c/Dial/Ponovne_SLA/P/02_2_Osnovna_karta.JPG).

Današnja slovenska narečja in govori se med seboj najbolj ločijo v dolgih in kratkih samoglasnikih. Že samo število dolgih samoglasnikov je v slovenskih narečjih zelo različno in se giblje med 3 in 16, če pri tem upoštevamo tudi tonematiko, pa celo več. Seveda se tudi sistemi dolgih samoglasnikov iz narečja v narečje spreminjajo. Razen podjunskega na Koroškem, ki ima v dolgih zlogih še danes nosne samoglasnike kot zastopnike psl. nosnikov, imajo vsi drugi same ustne dolge samoglasnike. Velika večina slovenskih narečij ima sisteme, ki jih sestavljajo enoglasni in dvoglasniki različnih kvalitet in barv. Enoglasniški samoglasniški sistem, kakršen je npr. značilen za gorenjsko narečje in po njem tudi za slovenski knjižni jezik, so v slovenskih narečjih kasnejši dvoglasnikov besedilo (Logar, 1993).

2.3.1 Panonska narečna skupina

Celotna panonska narečna skupina je doživela naglasne premike kot jih pozna osrednjeslovenski prostor. Od 14. stoletja naprej je ta skupina razvijala s severno-štajerskimi narečji, saj so vsa severno-štajerska narečja izvirala iz severno-vzhodnega prostora.

V panonsko narečno skupino spadajo naslednja narečja:

- a) **prekmursko** = ki se ne govori le v Sloveniji, ampak tudi čez mejo, kjer je slovensko etično ozemlje (Porabje). Delimo ga na tri podnarečja:
  - *goričansko podnarečje*, ki se govori na Goričkem (severno od Cankove); sem prištevamo tudi porabski govor.
  - *osrednje ali ravensko podnarečje* (od Cankove do Murske Sobote in od tam proti vzhodu).
  - *južno ali dolinsko podnarečje* (vzdolž Mure in Ledave; pod Mursko Soboto, Črešnovci, Beltinci ...).
- b) **haloško** narečje ni enotno, ampak se deli na tri podnarečja:
  - *vzhodno podnarečje* (od Zavrča do Borla).
  - *osrednje haloško podnarečje*
  - *zahodno podnarečje* (okolica Žetal).
- c) **slovensko-goriško** = na vzhodu od Maribora do Radencev, na severu je meja državna meja, južno je meja od Radencev mimo Dvorjan, mimo Zlatoličja do Polskave.
- d) **prleško narečje** (Zorko, 2009).

2.3.2 Prleško narečje

Prleško narečje se deli na:

- *vzhodni prleški govor* = vzhodno od črte Ormož-Ljutomer.
- *osrednje prleški govor* = na spodnjem Ptujskem polju med Pesnico in Ščavnico.
- *kujleški govor* (dobil ime po prislovu **kuj**) = med Dravinjo in Dravo ter na zgornjem Ptujskem polju.
- *zgornji prleški govor* = severno od Ptuja, in sicer med Ptujem, Dravo in Pesnico (Zorko, 2009).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Predmet preučevanja in cilj raziskovalne naloge

Središče preučevanja najine raziskovalne naloge bo bukovški govor in njegova prepoznavnost med učenci v mestni šoli. Od Kulturnega društva Bukovci sva dobili zgoščenko z naslovom ***Püššank pr Mrkuci***. Vsebina zgoščenske govori o različnih ljudskih običajih v vasi Bukovci. Izmed le-teh bova izbrali običaj priprav na poroko in tako bo nastalo besedilo ***Priprove na gostüvaje v Bükovcih***, ki ga bova razdelili med učence od 6.–9. razreda. Na podlagi analiz prevodov, ki jih bodo naredili učenci od 6.–9. razreda bova ugotavljali razumevanje vaškega govora, ki se od slovenskega knjižnega jezika loči tako po sestavi stavkov oz. povedi kot tudi po samoglasnikih. V govoru se je ohranilo tudi nekaj arhaičnih oz. starinskih besed, najdemo pa tudi nemške in hrvaške popačenke.

Cilj naloge bo pokazati razumevanje enega takšnega govora učencev mestne šole, predvsem pa predstaviti tiste besede, ki so delale učencem pri prevodu največ težav.

3.2 Hipoteza

Za potrebe empiričnega dela raziskovalne naloge je bila postavljena ena hipoteza, in sicer:

H1: Bukovški govor je med učenci na mestni šoli težko razumljiv.

3.3 Raziskovalna vprašanja

Prav tako sva si postavili nekaj izhodiščnih vprašanj, ki nama bodo pomagale pri analizi in sintezi raziskovalne naloge:

1. Ali bodo učenci lahko prevedli celotno besedilo?
2. Katere besede bodo delale učencem pri prevodu največ težav?
3. Kako bo drugačna sestava stavkov (zamenjan besedni red) vplivala na prevod besedila?

3.4 Metodologija dela

Pri raziskovanju bukovškega govora in analiziranju prevodov besedila ***Priprove na gostüvaje v Bükovcih*** bova uporabili:

- *induktivno metodo*, saj bova poskušali na podlagi posamičnih in posebnih dejstev priti od opažanj konkretnih primerov in dejavnikov do sklepa o splošni sodbi in splošnih sklepov o razumevanju bukovškega govora pri učencih od 6.–9. razreda v mestni šoli.
- *deduktivno metodo*, s katero bova iz splošnih stališč in postavk prehajali do konkretnih posamičnih sklepov pri posameznih besedah.
- *primerjalno metodo*, s pomočjo katere bova primerjali enake ali podobne prevode besedil oz. ugotavljali njihovi podrobnosti v obnašanju in intenzivnosti ter razlike med njimi.
- *metodo analize*, s katero bova raziskovali in pojasnjevali stvarnosti z razčlenjevanjem sestavljenih besedil (prevodov) na posamezne dele ter proučevali le-te ločeno in v odnosu na celoto.

- *metodo sinteze*, s katero bova raziskovali in pojasnjevali rezultate analize z združevanjem, sestavljanjem prevodov.
- *metodo sklepanja*, s katero bova hipotezo, zastavljeno na začetku raziskovalne naloge, potrdili ali ovrgli.

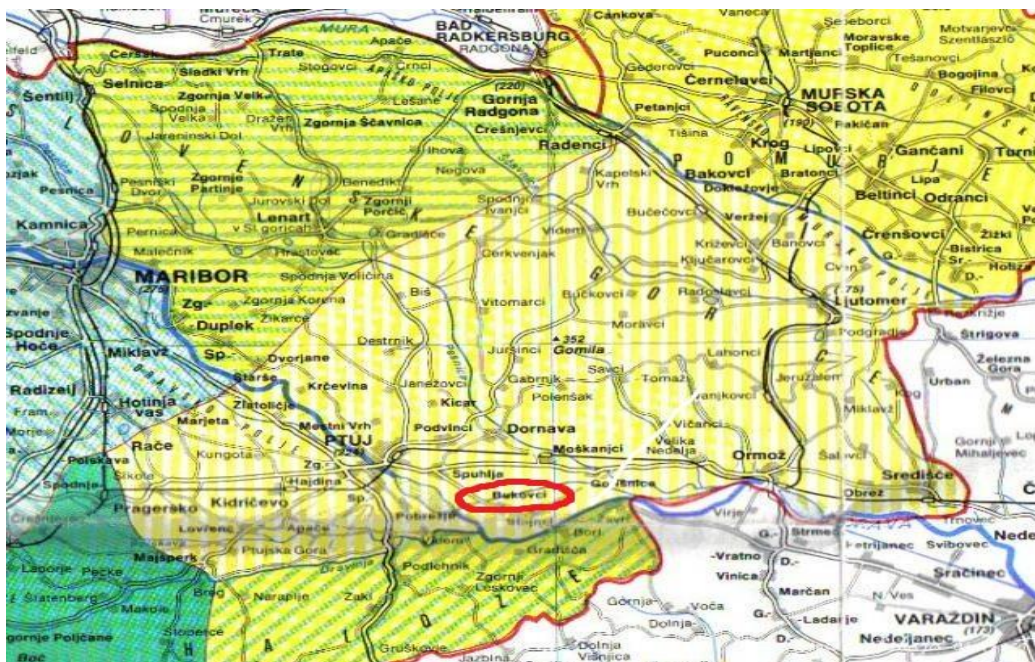
3.5 Zbiranje podatkov

Za zbiranje podatkov sva uporabili anonimno anketo, in sicer eno za učence od 6. do 9. razreda.

Pred začetkom reševanja sva jim podali natančna navodila za reševanje, predvsem pa sva jih opozorili, da besedilo prevajajo po vrsticah, ki sva jih že vnaprej pripravili. Prav tako je pomembno, da besede, ki jih ne bodo razumeli, obkrožijo. Za prevod sva predvideli 20 minut.

3.6 Bukovski govor

Bukovski govor je krajevni govor vasi Bukovci, ki spada v občino Markovci, ki ležijo na Ptujem polju ob cesti Ptuj-Zavrč. Bukovci so dobili ime po rastju – bukev. Po urbarju Salzburške nadškofije iz leta 1322 je živelo v vasi 35 podložnih družin. Morda je bila to največja vas na Ptujem polju. Ob uvedbi občin je bila dežela Štajerska razdeljena na 3 okrožja ali kresije: Graško, Mariborsko in Bruško. Sedanje območje tega dela Slovenije je bilo vključeno v Mariborsko okrožje in razdeljeno na 6 okrajnih glavarstev. Okraj Ptuj je s 44 462 prebivalci sestavljalo 79 občin. Na območju današnje občine Markovci so bile vasi: Borovci, Bukovci, Markožka ves (verjetno Markovci), Pervinci (Prvenci), Stojnci in Žabovci (Zabovci) Danes je vas Bukovci del občine Markovci. (<http://www.markovci.si/>)

Slika 2: Vas Bukovci pri Markovcih na zemljevidu Slovenije.

(Vir: Kladnik, D., M. Orožen Adamič in D. Perko 1995).

3.6.1 Nekatere posebnosti bukovškega govora

Bukovski govor spada v osrednje prleški govor in je t.i. krajevni govor, ki ga na karti narečij ne najdemo in je naš pristni materni jezik. Na podlagi besedila **Priprove na gostüvaje v Bükovcih** sva ugotovili, da ima ta govor glede na slovenski knjižni jezik nekatere posebnosti:

1. Samoglasniki:

- Pri vokalih oz. samoglasnikih ima bukovški govor same monoftonge (enoglasnike), kar je posebnost panonske narečne skupine, saj v drugih narečjih te skupine najdemo diftonge oz. dvoglasnike (npr. *moust* v prekmurščini).
- Samoglasnik **u** se je v sistemu pomaknil naprej in se izgovarja kot **ü** (*Bukovci* → *Bükovci*).
- Samoglasnik **u** prehaja pri določenih glagolih v **i** (*pustiti* → *pistiti*).
- Samoglasnik **a** pogosto prehaja v **o** (*priprave* → *priprove*).
- Pri sklanjanju pride do spremembe pri orodniku, kjer preide samoglasnik **e** v **o** (*s Francem* → *s Francon*).
- samoglasnik **i** se na začetku besede imeti ne izgovarja (*imeti* → *meti*).
- Bukovski govor ima tako dolge kot kratke naglašene samoglasnike.

2. Soglasniki:

- Soglasniški sklop **lj** (**l'**) je otrdel v **l** (*ključ* → *klüč*, *pripravljala* → *pripravlala*).
- Končni soglasnik **m** prehaja v **n** (*z možem* → *z možon*).
- Zvočnik **v** se na koncu izgovarja kot **f** (*prav* → *praf*).

3. Besedje:

- **kožola** = fižol.
- **cizra** = izposojenka iz nemške besede Zisern, ta pa iz. lat. cicer in pomeni čičerika. Slovenska knjižna beseda fižol je izposojena iz italijanske besede fosolo, latinske phaseolus, verjetno je predgrškega izvora (Zorko, 2009).
- **krenec** = venec; izposojeno iz bav. avstr. de. Kränlein, dial. Kranzl (Zorko, 2009).
- **ruže** = rože; izposojeno iz hrvaščine.
- **gostüvaje** = nar. *vzhodno* gostija ob poroki (SSKJ, 2008).
- **gostovéjnec** = povabljeni svatje ali gostje na poroki.
- **cizrije** = fižolni olupki; najverjetneje ime dobili po besedi cizra.
- **Marpok** = iz nemške besede Marburg, kot je bil poimenovan Maribor.
- **žiški** = žižek; nar. majhen rdeče rjav hrošč z rilčkom, katerega ličinke živijo v žitnih zrnih (SSKJ, 2008).
- **sfolgati** = biti zmožen, uspeti.
- **lišoj** = luščine; izvedeno iz besede luska, otrobi (Zorko, 2009).
- **füčkale** = nar. *vzhodno* žvižgati (SSKJ, 2008).
- **fküp** = skupaj.
- **nacirano** = okrašeno.
- členek zanikanja ne se pri pomožnem glagolu **nisem** razveže in prestavi na drugo mesto (*niso* → *so nej*).
- veznik **da** preide v **ke** (*da so* → *ke so*).
- prislov **tukaj** se skrajša v **tü**, prislov **kje** pa v **ge**.
- glagol **oddati** izgubi en soglasnik **d** in naglas se iz samoglasnika **a** premakne na **o** (*ódati*).

4 POSTOPEK PREVERJANJA PREPOZNAVNOSTI BUKOVŠKEGA GOVORA

Med učence od 6.–9. razreda sva pri pouku slovenščine razdelili besedilo *Priprove na gostúvaje v Búkovcih* in prosili učence, da poskusijo le-to prevesti v slovenski knjižni jezik. Pri tem je pomembno, da delajo individualno brez spraševanja glede nejasnosti. Učenci so imeli na voljo 20 minut. Besed, ki jih niso razumeli, so jih obkrožili. Prevajanja se je udeležilo 120 učencev.

Besedilo v bukovškem govoru:

PRIPROVE NA GOSTŪVAJE V BŪKOVCIH

Micika se je z možen Francon pripravljala na gostúvaje in povobla par žensk (Magdo, Silvo idr.), da ji pomagajo zlušiti kožolo, orehe in napraviti ruže in krenec za bogeca.

Micika: »Dobro večer. Cizra je tū, poglednite.«

Silva: »U, kaka je, zdrava.«

Magda: »Ki deš ti tolko tote kožole ódala, me zanima?«

Micika: »Bodi bres skrbi, ke že mon kúpce. Toto košaro pa mate, ke te not cizrije metole. Ko bo pa zlušena, bon pa šla v Marpok. V Slovensko Bistrco mi je zej molo predouč, v mesti se praf dosti ne oda, zato den šla kar v Marpok.«

Silva: »Samo, ke so nej žiški noter?«

Micika: »Ja, se poglednite. Ja mislin, ka je zdrava.«

Magda: »Lepa je, nič je nej plésniva.«

Micika: »Tiste, kere te orehe lüšle, ke te fúčkale polek, ke nete preveč pojele! Morete mi pistiti, ka bon za gostúvaje mela. Pa lišoje tūdi vūn pobirajte. Hvala bogi, ke sen vas dobla, da de mo to napravile, ker jas nemrem bres vos, ge te mija s Froncon sve sfolgama.«

Silva: »Se de mo fkúp stopli, pa bo.«

Micika: »Pol pa bote mi še ruže naredle, ke bon mela nacirano vse, ne samo za gostovéjnce za na prse, tūdi še za bogeca krenec«

Tak so ženske vse lepo za gostúvaje pripravle, Micika pa je bla srečna.

Učencem sva na koncu besedilo prebrali v slovenskem knjižnem jeziku in tako smo se pogosto ob tem tudi nasmejali.

Besedilo, prevedeno v slovenski knjižni jezik:

PRIPRAVE NA POROKO V BUKOVCIH

Micka se je z možem Francem pripravljala na poroko in povabila nekaj žensk (Magdo, Silvo idr.), da ji pomagajo zluščiti fižol, orehe in narediti rože in venec za Boga.

Micika: »Dobro večer. Fižol je tukaj, pogledajte!«

Silva: »Kakšna je, zdrava.«

Magda: »Kje boš ti toliko tega fižola prodala, me zanima?«

Micika: »Bodi brez skrbi, ker že imam kupce. To košaro pa imate, da boste vanjo fižolne olupke dajale. Ko bo pa zluščena, pa bom šla v Maribor. V Slovensko Bistrico mi je predaleč, v mestu se prav veliko ne proda, zato bom šla kar v Maribor.«

Silva: »Samo, da niso žižki v fižolu?«

Micika: »Ja, saj pogledajte. Jaz mislim, da je zdrava.«

Magda: »Lepa je, nič ni plesniva.«

Micka: »Tiste, katere boste pa orehe luščile, pa da boste zraven žvižgale, da ne boste preveč pojedle! Morate mi pustiti, da bom za poroko imela. Pa luščine tudi pobirajte. Hvala bogu, da sem vas dobila, da bomo to naredile, ker jaz ne morem brez vas, midva s Francem ne zmoreva vsega.«

Silva: »Saj bomo skupaj stopili in bo.«

Micka: »Potem pa mi boste še rože naredile, da bom imela vse okrašeno, ne samo za svate, tudi še za Boga venec.«

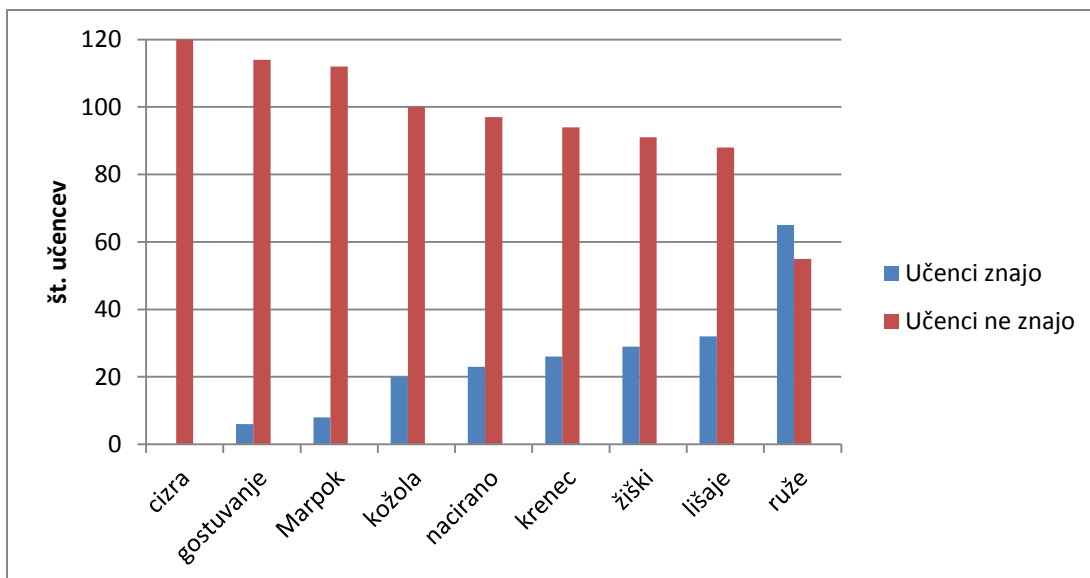
Tako so ženske vse lepo za poroko pripravile, Micka pa je bila srečna.

4.1 Analiza preveritve

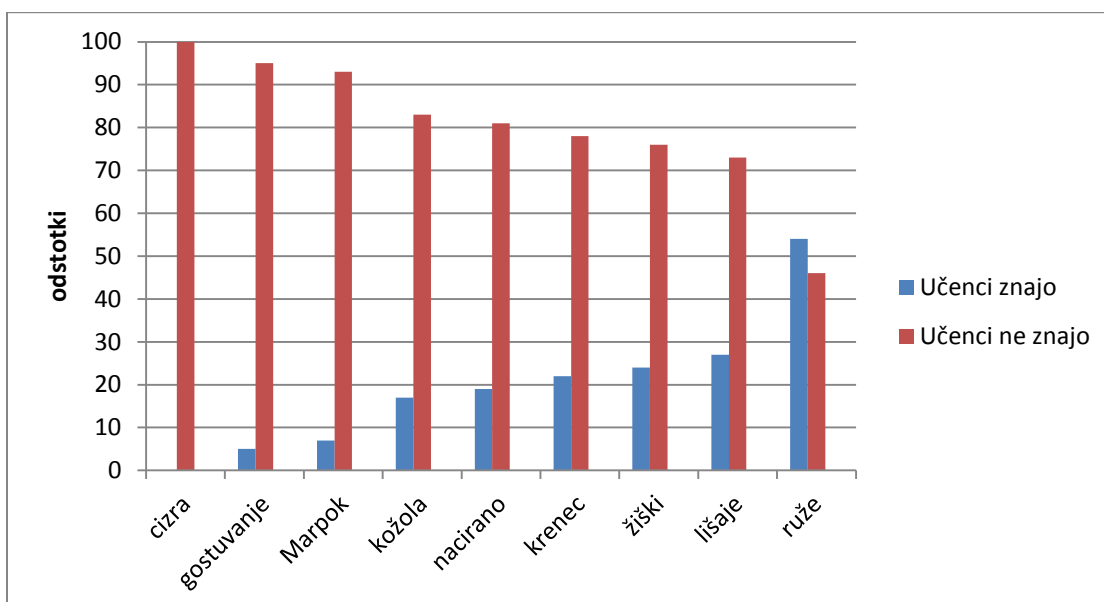
Po končanem prevajanju sva se lotili pregledov vseh 120 prevodov. Najbolj sva bili pozorni na besede, ki jih učenci niso znali prevesti, in so jih le obkrožili. Izmed vseh besed sva izbrali devet najbolj zanimivih in hkrati najmanj poznanih ter prešteli učence, ki so oz. niso znali teh besed prevesti.

Beseda	Učenci znajo	%	Učenci ne znajo	%
cizra	0		120	100 %
gostuvaje	6	5 %	114	95 %
Marpok	8	7 %	112	93 %
kožola	20	17 %	100	83 %
nacirati	23	19 %	97	81 %
krenec	26	22 %	94	78 %
žiški	29	24 %	91	76 %
lišaje	32	27 %	88	73 %
ruže	65	54 %	55	46 %

Tabela 1: V tabeli 1 je prikazanih 9 najmanj prepoznavnih besed bukovškega govora. Razvidno je, da besede *cizra* ni prepoznal oz. ni znal prevesti niti en učenec. Prav tako naju je presenetilo, da 95 % učencev ni poznalo besede *gostuvaje*. Najpogosteje so jo prevedli v *gostovanje*, le 6 učencev je razumelo, da gre pri tej besedi za pojem *poroka*. Nemško popačenko *Marpok* so najpogosteje zamenjali z *Markovci*, *krenec* pa prevajali v *križ*. Besedo *kožola* so najpogosteje učenci prevedli v besedo *koruza*, besedo *krenec* pa v *križ*. Najbolj prepoznavna je bila beseda *ruža*, ker ta beseda izhaja iz hrvaščine in je s tem 54 % učencev poznana.

Slika 3: V grafu je ponazorjena prepoznavnost besed v številu učencev.

Slika 4: V grafu je ponazorjena prepoznavnost besed v odstotkih učencev.

5 SINTEZA IN SKLEP

Raziskovalna naloga z naslovom *Priprove na gostüvaje v Bukovcih* temelji na hipotezi, da je bukovški govor med učenci v mestni šoli nerazumljiv.

Ker je Ptuj majhno mesto s široko okolico, lahko, ko se pelješ le nekaj kilometrov proč, hitro naletiš na drugačni govor. Tako sva se tudi že sami večkrat ob poslušanju različnih vaških in krajevnih govorov nasmejali. To pa je tudi vplivalo na najino idejo, da bi en tak govor podrobneje spoznali in ga raziskali. Ker se je najina sošolka ne dolgo od tega preselila v vas Bukovce, imamo pa tudi učitelja, ki je tam doma, sva pogosto poslušali, da ima ta govor v izgovorjavi take specifikke, ki so nama popolnoma nerazumljive. Porodila se nama je nova ideja, in sicer kako bi učenci reagirali, če bi besedilo v bukovškem govoru morali prevesti v slovenski knjižni jezik.

Od Kulturnega društva Bukovci sva dobili zgoščenko z naslovom *Püššank pr Mrkuci*, na kateri so predstavljeni različni običaji v vasi Bukovci. Izbrali sva običaj priprav na poroko, ko se zberejo ženske, da naredijo papirnate rože za svate, z njimi okrasijo tudi Boga, ki je v stari kmečki hiši ponavadi v kotu na steni, luščijo fižol ter orehe in tako gospodinji, ki bo poroko imela, pomagajo.

Ko sva napisali besedilo, sva najprej želeli prikazati nekatere posebnosti bukovškega govora v primerjavi s slovenskih knjižnim jezikom. Ugotovili sva, da ima govor samoglasnik ü, ki ga v knjižnem jeziku ni, prav tako samoglasnik a pogosto prehaja v o. Pri sklanjanju je veliko posebnosti predvsem pri končnicah, kjer najpogosteje končni m prehaja v n.

Posebej zanimivo je bilo ugotavljanje posebnosti na področju besedja, kjer sva ugotovili, da ima bukovški govor ohranjene nekatere arhaizme (starinske besede), germanizme (*Marpok, krenec*) ter zaradi bližine Hrvaške tudi hrvatizme (*ruže*).

Osrednji del empiričnem dela naloge je bila analiza prevodov bukovškega govora, ki so ga naredili učenci od 6.–9. razreda. Sodelovalo je 120 učencev. Po pregledu vseh prevodov sva izpostavili 9 besed, za katere se je izkazalo, da so bile med učenci najmanj razumljene. Te besede so: *cizra, gostüvaje, kožola, ruže, nacirati, krenec, žiški, lišaje* ter *Marpok*. Iz tabele, ki sva jo naredili, je razvidno, da besede *cizra* ni prepoznal oz. ni znal prevesti niti en učenec. Prav tako naju je presenetilo, da 95 % učencev ni poznalo besede *gostüvaje*. Najpogosteje so jo prevedli v *gostovanje*, le 6 učencev je razumelo, da gre pri tej besedi za pojem *poroka*. Nemško popačenko *Marpok* so najpogosteje zamenjali z *Markovci, krenec* pa prevajali v *križ*. Besedo *kožola* so najpogosteje učenci prevedli v besedo *koruza*, besedo *krenec* pa v *križ*. Najbolj prepoznavna je bila beseda *ruža*, ker ta beseda izhaja iz hrvaščine in je s tem 54 % učencev poznana. Tako sva najino hipotezo, da učenci v mestni šoli ne razumejo bukovškega govora, potrdili.

Dialektološko področje slovenskega jezika je izjemno zanimivo in v najini raziskovalni nalogi sva se lotili le enega drobca. Pri analizi bi lahko ločili fante in punce, lahko bi pri učencih, ki jim je uspelo prevesti besedilo, ugotavljali, zakaj so bili pri prevodu uspešni (družinske korenine). Lahko bi učencem dali posnetek bukovškega govora, vendar se je to izkazalo kot neuspešno, kajti vaščani Bukovc so na zgoščenci, s katere sva besedilo vzeli, zelo hitro in dokaj nerazločno govorili, kar bi pa dodatno otežilo učenčevo razumevanje in posledično temu tudi neuspešno prevajanje.

6 LITERATURA

LOGAR, T. *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Ur. Karmen Kenda-Jež. Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.

LOGAR, T. *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993.

Logar, T., Rigler, J. *Karta slovenskih narečij*. Ljubljana: Univerzum, 1983.

SAZU. *Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ)*. Ur. Anton Bajec idr. Ljubljana: DZS, 2008.

Slovenski pravopis. Ljubljana, 2001.

Slovenski veliki leksikon. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.

ZORKO, Z. *Narečjeslovne razprave o koroških, štajerskih in panonskih govorih*. Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Maribor: Dravska tiskarna, 2009.

ZORKO, Z. *Mednarečje v Markovcih pri Ptujju*. V: Iz korantove dežele: Občina Markovci: o naših krajih in ljudeh. Ur. Slavica Pičkerko Peklar. Markovci: Občina, 2008. 240–254.

ZORKO, Z. *Haloško narečje in druge dialektološke študije*. Maribor: Dravska tiskarna, 1998.

<http://www.markovci.si/> (16. 3. 2013).

http://bos.zrcsazu.si/c/Dial/Ponovne_SLA/P/02_2_Osnovna_karta.JPG.jpg (20. 3. 2013).

Kladnik, D., M., Orožen Adamič in D. Perko. *Mali atlas Slovenije*. Ljubljana: DZS, 1995.

Püššank pri Mrkuci – Zgoščenka.

7. PRILOGE

7.1 Priprave na gostüvaje v Bükovcih (delovni list)

PRIPROVE NA GOSTÜVAJE V BÜKOVCIH

Micika se je z možen Francon pripravljala na gostüvaje in povobla par žensk (Magdo, Silvo idr.), da ji pomagajo zlüšiti kožolo, orehe in napraviti ruže in krenec za bogeca.

Micika: »Dobro večer. Cizra je tü, poglednite.«

Silva: »U, kaka je, zdrava.«

Magda: »Ki deš ti tolko tote kožole ódala, me zanima?«

Micika: »Bodi bres skrbi, ke že mon kúpce. Toto košaro pa mate, da te not cizrije metole. Ko bo pa zlüšena, bon pa šla v Marpok. V Slovensko Bistrco mi je zej molo predouč, v mesti se praf dosti ne oda, zato den šla kar v Marpok.«

Silva: »Samo, ke so nej žiški noter?«

Micika: »Ja, se poglednite. Ja mislin, ka je zdrava.«

Magda: »Lepa je, nič je nej plésniva.«

Micika: »Tiste, kere te orehe lüšle, ke te füčkale polek, ke nete preveč pojele! Morete mi pistiti, ka bon za gostüvaje mela. Pa lišoje tüdi vün pobirajte. Hvala bogi, ke sen vas dobla, da de mo to napravile, ker jas nemrem bres vos, ge te mija s Froncon sve sfolgama.«

Silva: »Se de mo fküp stopli, pa bo.«

Micika: »Pol pa bote mi še ruže naredle, ka bon mela nacirano vse, ne samo za gostovéjnce za na prse, tüdi še za bogeca krenec.«

Tak so ženske vse lepo za gostüvaje pripravile, Micika pa je bla srečna.